Stolica kantonu Lucerna położona jest pięknie nad Jeziorem Czterech Kantonów. Nieopodal nadbrzeża rzeki Reuss wpadającej do jeziora ma swoją siedzibę Staatsarchiv Kanton Lucern (dalej: StALu) przy Schützenstrasse 9. Sama Lucena miasto, liczy niewiele ponad 60 tysięcy mieszkańców, cały kanton ponad 300 tys. – w warunkach polskich miasto średniej wielkości. Archiwum kantonalne zaś można porównywać z naszymi (polskimi) największymi archiwami. Jego zasoby sięgają 12 wieku, a ich wielkość wynosi ok. 16 800 mb. W warunkach szwajcarskich jest to średniej wielkości archiwum kantonalne –większe archiwum tej samej rangi np. Archiwum Kantonu Zurych posiada zasób dwukrotnie większy – ponad 32 km akt. Na zasób składają się zespoły proweniencji państwowej, ale także zespoły i zbiory spoza tego sektora, które wcale nie stanowią zbioru marginalnego – zespoły archiwalne instytucji kościelnych, gospodarczych, kulturalnych, zlikwidowanych klasztorów, stowarzyszeń i instytucji społecznych. Osobny dział stanowią prywatne archiwa, w których archiwa stowarzyszeń katolickich są punktem centralnym, jak również różne kolekcje. Struktura zasobu tego archiwum obejmuje główne grupy ustrojowo- rzeczowe, a mianowicie: zespoły instytucji państwa (Staatliche Bästende) – historyczne, tworzone według zasady pertynencji i współczesne, tworzone według zasady proweniencji; zespoły miasta Lucerny - głównie zespoły historyczne, częściowo przekazane na zasadzie depozytu z Archiwum Miasta Lucerny; archiwa klasztorne; prywatne i zbiory.

Rocznie archiwum przejmuje ok. 1000 mb. W ubiegłym roku wielkość akcesji archiwalnych z instytucji państwowych była podobna do akcesji z instytucji spoza tego sektora – największy dopływ do zasobu, to archiwum misyjne Archiv Missionsgesellschaft Bethlehem obejmujące – 350 do 400 mb. akt. Archiwum zatrudnia 17 stałych pracowników merytorycznych, 4 pracowników, którym zlecono prace badawcze, oraz 18 pracowników zatrudnionych na stawki godzinowe oraz praktykantów.
Obowiązujące w kantonie prawo archiwalne (ustawa i rozporządzenie) uchwalone zostało dopiero w 2003 roku -Gesetz über das Archivwesen (Archivgesetz) z 16 czerwca 2003 Verordnung zum Archivgesetz (Archivverordnung) z 9 października 2003 Cała ustawa to zaledwie 6 stron tekstu, 22 artykuły. Archiwum to posiada więc własne kantonalne prawo archiwalne co jest charakterystyczne dla krajów federacyjnych. Każdy kanton ma własne prawo lub inne regulacje archiwalne. Są również kantony, które takich regulacji nie posiadają np. kanton Ticino. Także niektóre wspólnoty komunalne – miasta i gminy mogą regulować rozwiązania kwestii archiwalnych we własnym zakresie. Wprawdzie Konfederacja Szwajcarska przyjęła w 1998 roku "Ustawę federalną o archiwizacji", to jednak, skutki prawne tej ustawy nie obligują kantonów do jej stosowania. Tym niemniej kantony, które tworzyły swoje prawo archiwalne po 1998 roku wzorowały się na ustawie federalnej. Najstarsze regulacje ustawowe w zakresie archiwalnym posiada Kanton Genewa, gdzie w 1925 roku ustanowiono "Loi sur les archiwa publiques".

Szwajcarskie archiwa mimo różnorodności i swobody podejmowanych działań stosują jednolity system prezentacji zasobu archiwalnego w systemie scopQuery przystosowanym do publikacji zasobu zgodnie ze standardem ISAD, a tym samym EAD (Patrz: L eśniewska J., Narodowe normy opisu wielopoziomowego
– jak to zrobili Szwajcarzy?
, ArchNet 12.09.2014) . System ten działa również w StALu, w którym obecnie znajduje się opis ponad miliona jednostek archiwalnych, z czego do publicznego wglądu dostępnych jest blisko 580 tys. jedn. W 2014 do systemu dodano opisy ponad 67 tysięcy jednostek archiwalnych.

Podobnie jak wszystkie archiwa kantonalne, archiwum w Lucernie koordynuje i nadzoruje wprowadzanie i działanie kompleksowego, ogólnoszwajcarskiego systemu zarządzania dokumentacją GEVER (elektronische Geschäftsverwaltung) w urzędach i instytucjach życia publicznego.
Każdy, kto zawita w progi Archiwum Państwowego w Lucernie (Staatsarchiv Luzern) zauważy tajemnicze znaki wtopione w posadzkę tej szacownej instytucji. Trochę przypominają one piktogramy starożytnych cywilizacji, trochę dziecinne bazgroły, trochę znaki używane w zabawie w podchody. Nie jest to oczywiście przypadek, lecz przemyślana koncepcja szwajcarskiego artysty Aldo Walkera, który projektując elementy wnętrza archiwum wykorzystał motywy zaczerpnięte z przechowywanej w archiwum wyjątkowej, i równie frapującej dokumentacji. Te tajemnicze znaki to tzw. Gaunerzinken, czyli tajne symbole wywodzące się z czasów średniowiecza, którymi posługiwali się ludzie pozostający na marginesie społeczeństwa szwajcarskiego.

Archiwa szwajcarskie funkcjonują w jakże odmiennej rzeczywistości ustrojowej, historycznej, prawnej i zapewne też materialnej niż w Polsce. Brak jednolitych rozwiązań prawnych w poszczególnych kantonach, nie zmienia jednak faktu, iż podstawowe zasady dotyczące jawności i dostępności archiwów, bezpieczeństwa, zasad opracowania i publikacji w sieci, czy tworzenia spójnego zarządzania dokumentacja elektroniczna realizowane w podobny sposób, zgodny z interesem tamtejszych społeczności.

Na podstawie: Jahresbericht 2014 Exkurs: Archivbenutzung, Staatsarchiv Kanton Luzern i inne

Jolanta Leśniewska

AP Płock O/ Kutno